

Değerler Eğitiminin Dönüşümü: Post-truth Çağının Sunduğu Fırsatlar ve Tehditler

Transformation of Values Education: Opportunities and Threats Presented by the Post-truth Era

Sayfa | 492

Sevim ÜNAL , Karşıyaka Milli Eğitim Müdürlüğü, sevimileri35@hotmail.com

Geliş tarihi - Received: 1 Aralık 2024
Kabul tarihi - Accepted: 10 Şubat 2025
Yayın tarihi - Published: 28 Nisan 2025

Öz. Bu araştırma, post-truth çağında değerler eğitiminin dönüşümünü, sunduğu fırsatlar ve getirdiği tehditler bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada, konuyla ilgili ulusal ve uluslararası literatür sistematik bir şekilde analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, post-truth çağında değerler eğitiminin epistemolojik, teknolojik ve değer aktarımı olmak üzere üç temel boyutta dönüşüm geçirdiğini göstermektedir. Bulgular, her boyutun kendine özgü fırsatlar ve tehditler barındırdığını ortaya koymaktadır. Epistemolojik boyutta eleştirel düşünme fırsatları ile gerçeklik algısının bulanıklaşması; teknolojik boyutta dijital imkânların artması ile kuşaklar arası kopuklukların derinleşmesi; değer aktarımı boyutunda ise yeni değer alanlarının ortaya çıkması ile manipülatif tehditlerin yaygınlaşması arasında dinamik bir etkileşim olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın sonuçları, post-truth çağında değerler eğitiminin etkili olabilmesi için üç temel stratejinin önem kazandığını göstermektedir: epistemolojik farkındalıkla bütünleştirilmiş eleştirel düşünme eğitimi, pedagojik riskler gözetilerek teknolojik imkânların kullanımı ve manipülatif tehditlere karşı koruyucu değer eğitimi. Bu stratejilerin, değerler eğitiminin post-truth çağındaki dönüşümünü yönetmede ve etkisini artırmada katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Post-truth, Değerler eğitimi, Eleştirel düşünme, Dijital teknoloji, Manipülasyon.

Abstract. This study aims to examine the transformation of values education in the post-truth era by analyzing the opportunities and threats it presents. Using document analysis, one of the qualitative research methods, national and international literature related to the subject was systematically analyzed. The research findings indicate that values education in the post-truth era undergoes transformation in three fundamental dimensions: epistemological, technological, and value transmission. The findings reveal that each dimension contains its unique opportunities and threats. A dynamic interaction has been identified between critical thinking opportunities and the blurring of reality perception in the epistemological dimension; between increasing digital capabilities and deepening intergenerational gaps in the technological dimension; and between the emergence of new value domains and the proliferation of manipulative threats in the value transmission dimension. The results demonstrate that three key strategies have gained importance for values education to be effective in the post-truth era: critical thinking education integrated with epistemological awareness, utilization of technological opportunities with consideration of pedagogical risks, and protective value education against manipulative threats. The implementation of these strategies will play a decisive role in managing the transformation of values education in the post-truth era and enhancing its effectiveness.

Keywords: Post-truth, Values education, Critical thinking, Digital technology, Manipulation.

Extended Abstract

Introduction. This study aims to systematically examine the transformation of values education in the post-truth era, focusing on both opportunities and threats. The research addresses three fundamental questions: How does the post-truth phenomenon affect the epistemological foundations of values education? What opportunities and threats does the digital transformation present for values education? How can educational institutions effectively manage the value transmission process in the post-truth era? These questions have become particularly relevant given the increasing influence of digital platforms on information dissemination and value formation processes. The study's necessity stems from the limited research examining the relationship between post-truth and values education, despite its growing significance in contemporary educational discourse. The research seeks to bridge this gap by providing a comprehensive analysis of the challenges and opportunities facing values education in the digital age.

Method. This study employs qualitative research methodology, specifically utilizing document analysis to examine the transformation of values education in the post-truth era. The research process involved a systematic review of national and international academic literature, including peer-reviewed articles, books, and research reports published between 1992 and 2024. The analysis focused particularly on works addressing post-truth phenomenon, values education approaches, and digital transformation in education. The document selection process prioritized sources that contributed significantly to understanding the intersection of post-truth and values education, with special attention given to theoretical frameworks and empirical studies that illuminate the challenges and opportunities in contemporary educational contexts. The methodological approach emphasized a thorough examination of theoretical perspectives from various disciplines, including education, philosophy, sociology, and digital media studies. The analysis framework was structured around three key dimensions: epistemological foundations, technological transformation, and value transmission processes. Each dimension was analyzed through careful consideration of both opportunities and challenges presented by the post-truth context. The synthesis of findings involved identifying recurring themes, examining relationships between different theoretical perspectives, and evaluating the practical implications for educational practice.

Results. The analysis revealed significant transformations in values education during the post-truth era across three primary dimensions. In the epistemological dimension, the research identified a complex interplay between enhanced opportunities for critical thinking development and increasing challenges related to reality perception. The findings suggest that while the post-truth context necessitates stronger analytical skills, it simultaneously complicates the process of establishing shared understanding of truth and values.

The technological dimension revealed both promising developments and concerning challenges. Digital platforms and tools have expanded the possibilities for value transmission and cross-cultural understanding, yet they have also contributed to deepening generational gaps and communication barriers. The research highlighted the particular significance of balancing technological innovation with pedagogical effectiveness in values education. In the value transmission dimension, the findings indicated a substantial transformation in how values are communicated and internalized. The emergence of digital ethics as a crucial domain and the increasing importance of cross-cultural

competence represent significant opportunities. However, these developments are accompanied by growing concerns about manipulation and misinformation in digital environments.

Discussion and Conclusion. The study's limitations primarily stem from its reliance on secondary data sources and the rapidly evolving nature of digital technologies. The theoretical focus, while providing valuable insights, may not fully capture the practical challenges faced by educators in specific contexts. Additionally, the cultural context of the analyzed literature may limit the generalizability of some findings to different educational settings. Future research would benefit from empirical studies testing the theoretical frameworks proposed in this analysis.

The research findings suggest significant implications for theory, practice, and social development in values education. From a theoretical perspective, the study contributes to understanding how post-truth phenomena influence value formation and transmission processes in educational contexts. The analysis provides a framework for conceptualizing the relationship between digital transformation and values education, while highlighting the need for new theoretical approaches to address emerging challenges. Practical implications include the need for educational institutions to develop more sophisticated approaches to values education that incorporate digital literacy and critical thinking while maintaining ethical foundations. The findings suggest that educator training programs should be updated to address the specific challenges of teaching values in a post-truth context. Additionally, the research indicates the importance of developing new pedagogical strategies that effectively utilize digital tools while mitigating their potential risks. Social implications extend to the broader context of community development and cultural preservation in an increasingly digital world. The findings emphasize the need for balanced approaches that promote global citizenship while protecting cultural values and fostering authentic human connections.

This study offers unique value through its comprehensive analysis of values education transformation in the post-truth era. Unlike previous research that typically focused on isolated aspects of either post-truth phenomena or values education, this study provides an integrated examination of their interaction. The analysis framework developed in this research offers new perspectives on understanding and addressing contemporary challenges in values education. The study's originality lies in its systematic approach to identifying opportunities and threats across multiple dimensions of educational practice, while providing practical strategies for navigating the complexities of value transmission in digital environments.

Giriş

Günümüz dünyasında dijital çağ ile birlikte ortaya çıkan bilgi fazlalığı aynı zamanda bilgi kirliliğine yol açmaktadır. Herhangi bir bilginin doğruluğu bilinmeden, güvenilirliği test edilmeden çeşitli kaynaklar aracılığıyla bireylere ulaşması, bilginin hızla yayıldığı bilişim çağında gerçek kaynağa erişene kadar doğru bilgiyi elde etmeyi de zorlaştırmaktadır (Ersöz ve Kahraman, 2020). Bu şartlarla birlikte bireysel duygu ve inançların nesnel gerçekliklerden daha etkili olması eğitim sistemlerinin epistemolojik temellerinin sorgulanmasına zemin hazırlamıştır. (Sismondo, 2017). Bu sorgulama süreci, post-truth kavramının 2016 yılında Oxford sözlüğü tarafından "yılın kelimesi" seçilmesiyle akademik literatürde daha görünür hâle gelmiştir (Oxford Languages, 2016). Günümüzde post-truth olgusu, bilginin doğrulanması ve değerlerin aktarılması süreçlerini derinden etkilemekte, bu da değerler eğitiminin işlevini ve etkililiğini yeniden ele almayı gerekli kılmaktadır.

Post-truth kavramının ortaya çıkışı, Sırp-Amerikan oyun yazarı Steve Tesich'in 1992 yılında "The Nation" dergisinde yayımlanan makalesinde ilk kez kullanmasıyla başlamıştır (Tesich, 1992). Tesich, Körfez Savaşı ve Watergate Skandalı sonrasında Amerikan toplumunun hakikatle olan ilişkisindeki değişimi analiz ederken bu kavramı tercih etmiştir. Post-truth kavramı günümüz toplumunda gerçeklerin değerini yitirdiği, insanların doğruları aramak yerine kendi inançlarını ve duygularını ön plana çıkardığı bir düşünce biçimi ve toplumsal olgu olarak ifade edilmektedir. Bilimsel veriler ve kanıtlar yerine alternatif gerçeklerin kabul görmeye başlamasına zemin oluşturan post-truth kavramı, basit bir yalan söyleme durumundan öte, insanların gerçekleri görmezden gelmeyi tercih ettiği, duygusal tatmini akılcı düşüncenin önüne koyduğu yeni bir toplumsal düzeni tanımlamaktadır (McIntyre, 2018). Post-truthun tarihsel gelişimi incelendiğinde ise bu kavramın Raph Keyes tarafından 2004 yılında kavramsallaştırılmaya çalışılmış olması dikkat çekmekte (Güven, 2020), özellikle toplumsal değerlerin ve gerçeklik algısının dönüşümünde önemli bir gösterge olduğu görülmektedir (Keyes, 2004). McIntyre (2018) post-truth döneminin karakteristik özelliklerini incelerken, objektif gerçeklerin manipülasyonuna ve duygusal söylemlerin öne çıkmasına dikkat çekmektedir. Bu süreçte dijitalleşmenin yaygınlaşması, bilgiye erişimi kolaylaştırmış olsa da bilginin düzensiz bir şekilde yayılmasına ve yönetilmesine zemin hazırlamıştır. İnternet üzerinden hızla yayılan bilgiler arasında doğrulanmamış, yanıltıcı veya çarpıtılmış içerikler bulunabilmektedir. Bununla birlikte dijital mecraların kullanıcıları farklı sayfalar arasında sürekli gezinmeye yönlendirmesi, bilgiye ulaşmada odak kaybına ve zorluk yaşanmasına sebep olabilmektedir (Yıldırım ve Özgen, 2024). Politik söylemlerde ve medya içeriklerinde gözlemlenen bu dönüşüm, toplumsal algı ve davranış kalıplarını derinden etkilemektedir. Suiter (2016) bu durumun demokrasi ve toplumsal kurumlar üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde analiz etmektedir. Özellikle sosyal medya platformlarının bilgi paylaşımındaki artan rolü ve dijital iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması, post-truth kavramının etki alanını genişletmektedir.

Teknolojik gelişmeler ve dijitalleşme süreci, toplumsal değerlerin algılanmasını ve aktarılmasını önemli ölçüde etkilemektedir. Çocukluk döneminde aile ortamında başlayan ve çevresel faktörlerle şekillenen değer edinimi yaşam boyu devam etmekte (Canatan, 2008), ancak dijital dönüşümün etkisiyle bu süreç farklı bir boyut kazanmaktadır. Teknolojinin hızlı gelişimi, bireylerin davranışlarını yönlendiren değer algılarını dönüştürmekte ve teknolojik yeniliklere uyum sağlama süreci, beraberinde toplumsal değişimlere açık olmayı gerektirmektedir (Çakır ve Dilci, 2024). Toplumun temel dinamiklerini oluşturan saygı, sevgi, hoşgörü, fedakârlık ve yardımseverlik gibi değerler (Göldağ, 2015),

dijital çağda yeni anlamlar kazanmakta ve farklı formlarda ortaya çıkmaktadır. Değerlerin sürdürülebilirliği, toplumun bu değerleri koruma ve gelecek nesillere aktarma kapasitesine bağlı olmakta (Akbaba-Altun, 2003), dijitalleşme süreci ise bu aktarım mekanizmalarını önemli ölçüde etkilemektedir (Tombul, 2021). Bu durum, değerler eğitiminin teknolojik boyutunun sistematik bir şekilde ele alınmasını ve çağın gereklerine uygun yeni stratejilerin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Sayfa | 497

Değerler eğitiminin önemi, günümüzün epistemolojik belirsizlik ortamında daha da belirginleşmektedir. Lickona (1996) değerler eğitiminin temel prensiplerini incelerken, etkili karakter gelişiminin sistematik ve bütüncül bir yaklaşım gerektirdiğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal gelişimlerini bütünlük bir şekilde ele almayı öngörmektedir. Martin ve Dowson (2009), kişilerarası ilişkiler ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen kapsamlı araştırmalarında değerler eğitiminin motivasyon üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Araştırmacılar, öğrencilerin değer sistemlerinin akademik başarılarını ve sosyal uyumlarını doğrudan etkilediğini belirtmektedir. Lovat ve Toomey (2009), kaliteli eğitim ve değerler eğitimi arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, bu iki alanın birbirini besleyen yapısına dikkat çekmektedir. Değerler eğitiminin sistematik uygulanması, öğrencilerin akademik performanslarını artırırken aynı zamanda sosyal ve duygusal gelişimlerini de desteklemektedir. Peters (2017), eğitim sistemlerinin post-truth çağındaki dönüşümünü incelerken, değerler eğitiminin bu süreçteki kritik rolüne işaret etmektedir. Araştırmacı, geleneksel eğitim yaklaşımlarının günümüz koşullarında yetersiz kalabileceğini ve yeni stratejilerin geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Fuller (2018), bilginin doğası ve değeri üzerine yaptığı analizlerde, post-truth döneminin eğitim sistemlerine getirdiği zorlukları detaylı bir şekilde ele almaktadır. Bilginin güç aracı olarak kullanılması, hakikat kavramının esnek ve göreceli bir hal alması, bilgi kirliliği riskinin artması, bilgi kaynaklarına olan güvenin azalması gibi zorlukların aşılmasında değerler eğitiminin rolü ve önemi giderek artmaktadır. Toomey vd. (2023) değerler eğitiminin özellikle risk altındaki öğrenciler üzerindeki etkisini inceledikleri güncel çalışmalarında, bu yaklaşımın öğrenci refahı ve akademik başarı üzerindeki olumlu etkilerini ampirik verilerle desteklemektedir.

Literatürde post-truth ve değerler eğitimi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların sınırlı olması, bu alanda kapsamlı çalışmalara duyulan ihtiyaca işaret etmektedir. McIntyre (2021), post-truth döneminin eğitim sistemlerine etkilerini incelerken, özellikle değer aktarımı süreçlerinde yaşanan zorlukları ve bu zorlukların aşılmasına yönelik stratejileri ele almaktadır. Araştırmacı, eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi ve etik değerlerin güçlendirilmesi konusunda sistematik yaklaşımların gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Berkowitz (2011), değerler eğitiminde etkili faktörleri analiz ettiği çalışmada, öğrencilerin karakteristik özelliklerini ve çevresel faktörleri bütüncül bir şekilde değerlendirmektedir. Bu değerlendirmeler, değerler eğitiminin başarısında kurumsal yaklaşımların ve öğretmen yeterliliklerinin önemini ortaya koymaktadır. Harsin (2023), post-truth döneminde güven ilişkilerinin yeniden inşası üzerine yaptığı araştırmada, değerler eğitiminin toplumsal uyum açısından kritik önemini vurgulamaktadır. Araştırmacı, küreselleşme ve dijitalleşmenin değerler sistemi üzerindeki etkilerini incelerken, eğitim kurumlarının bu süreçteki dönüştürücü rolüne dikkat çekmektedir. Lovat ve diğerleri (2010), uluslararası araştırmalarında, değerler eğitimi ve öğrenci refahı arasındaki ilişkiyi farklı kültürel bağlamlarda ele almaktadır. Bu kapsamlı çalışma, değerler eğitiminin kültürlerarası boyutunu ve evrensel değerlerin önemini vurgulamaktadır.

Bu araştırmanın temel amacı, post-truth döneminin değerler eğitimine etkilerini kapsamlı bir şekilde belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Post-truth çağında değerler eğitiminin epistemolojik boyutunda ne tür fırsatlar ve tehditler ortaya çıkmaktadır?
- Teknolojik dönüşüm değerler eğitimi hangi açılardan etkilemektedir?
- Post-truth çağında değer aktarımı süreçleri nasıl şekillenmektedir?
- Post-truth çağında değerler eğitiminin etkili olabilmesi için nasıl stratejiler geliştirilmelidir?

Bu soruların cevaplanmasıyla değerler eğitiminin dönüşüm alanlarının incelenmesi, post-truth çağının sunduğu fırsatlar ve post-truth çağının getirdiği tehditlerin değerler eğitimi bağlamında değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu araştırmanın literatüre özgün katkısı, post-truth döneminin değerler eğitimine etkilerini sistematik bir yaklaşımla analiz etmesi ve uygulamaya yönelik öneriler geliştirmesidir. Çalışmanın sonuçlarının, eğitim politikalarının geliştirilmesine ve öğretmen yetiştirme programlarının güncellenmesine katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca post-truth çağında değerler eğitiminin karşılaştığı zorlukların aşılmasında ve potansiyel fırsatların değerlendirilmesinde yol gösterici olması hedeflenmektedir.

Değerler eğitimi yaklaşımları

Değerler, toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini belirtmekte ve bu yönüyle de eğitimin genel hedefleri arasında yer almaktadır. Toplumsal değişim ve dönüşümler, eğitim sistemlerinin değer aktarımı konusundaki yaklaşımlarını sürekli olarak yeniden şekillendirmektedir. Bu bağlamda değerler eğitimi, farklı teorik ve metodolojik yaklaşımlarla zenginleşerek gelişimini sürdürmektedir. Her yaklaşım, kendi döneminin sosyal, kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışırken, değerlerin nasıl öğretileceği ve aktarılacağı konusunda farklı bakış açıları sunmaktadır (Akbaş, 2008). Uluslararası alanda ahlak eğitimi, karakter eğitimi, etik eğitimi, kişisel ve toplumsal eğitim, vatandaşlık eğitimi, kamu eğitimi, dini eğitim, moraloji ve demokratik eğitim gibi farklı isimlerle ifade edilen değerler eğitimine ilişkin farklı yaklaşımlar bulunmaktadır (Meydan, 2014). Bu çalışma kapsamında ele alınacak yaklaşımlar ise karakter eğitimi, bilişsel gelişim, değer açıklama, değer analizi, bütüncül ve dört bileşenli model yaklaşımı tercih edilmiştir (Tablo 1). Her bir yaklaşımın kendine özgü felsefi temelleri, uygulama stratejileri ve hedefleri bulunmaktadır.

Karakter eğitimi yaklaşımı, değerler eğitiminin en köklü ve sistematik yaklaşımlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşım, bireyin ahlaki karakterinin gelişimini merkeze alarak, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutları bütüncül bir şekilde ele almaktadır. Lickona (2004), karakter eğitimi "bireyin temel etik değerleri anlaması, önemsemesi ve bunlara göre davranması sürecini destekleyen kasıtlı girişimler" olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlama, karakter eğitiminin bilgi, duygu ve davranış üçgenindeki bütünleşik yapısını vurgulamaktadır. Karakter eğitiminin sosyolojik temelleri incelendiğinde, toplumsal değerlerin aktarılması ve sürdürülmesindeki kritik rolü ön plana çıkmaktadır. Avcı ve Göksel (2023), karakter eğitiminin toplumsal bütünleşme ve kültürel devamlılık açısından önemini vurgularken, bu yaklaşımın sosyal sermaye oluşumundaki rolüne dikkat çekmektedir. Yaklaşımın teorik çerçevesi, bireyin ahlaki gelişimini toplumsal bağlamdan ayrı düşünmemekte, aksine bu iki boyutu sürekli etkileşim hâlinde ele almaktadır. Lickona (1996), etkili karakter eğitiminin on bir temel prensibini ortaya koyarken, bu yaklaşımın sistematik ve kapsamlı doğasını vurgulamaktadır. Bu

prensip, temel etik değerlerin tanımlanmasından, tüm okul personeliyle iş birliğine, ailenin ve toplumun katılımından, programın düzenli değerlendirilmesine kadar geniş bir yelpazede ele alınmaktadır. Bu prensipler, karakter eğitiminin sadece teorik bir çerçeve değil, aynı zamanda pratik uygulama stratejilerini de içeren bütüncül bir yaklaşım olduğunu göstermektedir.

Sayfa | 499

Bilişsel gelişim yaklaşımı, değerler eğitiminde ahlaki muhakeme ve düşünce süreçlerinin gelişimine odaklanmaktadır. Kohlberg ve Hersh (1977), bireylerin ahlaki yargılarının gelişimsel bir süreç içerisinde ilerlediğini ve bu sürecin sistematik bir yapı gösterdiğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, değerlerin doğrudan aktarımı yerine, bireylerin ahlaki ikilemler üzerinde düşünmesini ve kendi değer sistemlerini oluşturmalarını teşvik etmektedir. Bilişsel gelişim yaklaşımı, ahlaki gelişimi gelenek öncesi, geleneksel ve gelenek sonrası olmak üzere üç düzeyde ele alırken, her düzeyin kendi içinde iki aşamadan oluştuğunu belirtmektedir. Bu sistematik yapı, değerler eğitiminin gelişimsel bir perspektifle ele alınmasına olanak sağlamaktadır.

Değer açıklama yaklaşımı, bireylerin kendi değerlerini keşfetme ve açıklığa kavuşturma sürecini merkeze almaktadır. Kirschenbaum (2019), bu yaklaşımın temelinde bireylerin kendi değerlerini özgürce seçme, takdir etme ve bu değerlere göre davranma süreçlerinin yer aldığını belirtmektedir. Değer açıklama yaklaşımı, öğrencilerin farklı değer sistemlerini analiz etmelerini ve kendi değer tercihlerini bilinçli bir şekilde yapmalarını desteklerken, yedi aşamalı bir süreç önermektedir. Bu süreç, seçme, takdir etme ve davranışa dönüştürme aşamalarını içermekte ve değerlerin içselleştirilmesine sistematik bir bakış açısı getirmektedir.

Değer analizi yaklaşımı, mantıksal düşünme ve bilimsel araştırma süreçlerini değerler eğitime uyarlayan sistematik bir yöntem sunmaktadır. Bu yaklaşım, öğrencilerin değer sorunlarını çözümlerken kanıtları değerlendirmelerini, alternatif görüşleri analiz etmelerini ve mantıksal çıkarımlarda bulunmalarını teşvik etmektedir (Akbaş, 2008). Değer analizi yaklaşımı, özellikle sosyal konularda karar verme süreçlerinde kullanılan sistematik bir düşünme yöntemi sunarak, öğrencilerin değer yargılarını rasyonel bir temele dayandırmalarını sağlamaktadır.

Bütüncül yaklaşım ise değerler eğitimi sadece bilişsel veya davranışsal boyutlarıyla değil, tüm yönleriyle ele almayı önermektedir. Bu yaklaşım, değerlerin kazanılmasında bilişsel, duyuşsal ve sosyal boyutların birlikte işe koşulması gerektiğini vurgulamaktadır (Meydan, 2014). Bütüncül yaklaşım, okul kültürünün, aile katılımının, toplumsal etkileşimin ve bireysel gelişimin bir bütün olarak ele alınması gerektiğini savunurken, değerler eğitiminin çok boyutlu doğasına dikkat çekmektedir.

Narvaez ve Rest'in (1995) geliştirdiği dört bileşenli ahlaki davranış modeli, değerler eğitime bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Bu model, ahlaki duyarlılık, ahlaki muhakeme, ahlaki motivasyon ve ahlaki karakter olmak üzere dört temel bileşenden oluşmaktadır. Ahlaki duyarlılık, durumun etik boyutlarını anlama ve yorumlama yeteneğini; ahlaki muhakeme, doğru eylemi belirleme sürecini; ahlaki motivasyon, etik değerlere öncelik verme eğilimini; ahlaki karakter ise değerleri davranışa dönüştürme cesaretini ifade etmektedir. Bu model, değerler eğitiminin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarını bütünleştiren kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

Tablo 1.
Değerler Eğitimi Yaklaşımları

Yaklaşım	Temel Odak	Post-truth Dönemindeki Rolü	Eğitimsel Katkısı
Karakter Eğitimi	Ahlaki karakter gelişimi	Temel etik değerlerin korunması	Bulanık gerçeklik algısında değerlerin sürdürülmesi
Bilişsel Gelişim	Ahlaki muhakeme	Post-truth söylemlerin analizi	Eleştirel düşünme ve değerlendirme
Değer Açıklama	Kişisel değer keşfi	Çoklu gerçeklik iddialarını değerlendirme	Bilinçli değer sistemi oluşturma
Değer Analizi	Mantıksal düşünme	Bilgi ve iddiaların rasyonel değerlendirilmesi	Sistematik düşünme becerisi
Bütüncül Yaklaşım	Çok boyutlu gelişim	Kapsayıcı değer eğitimi	Çok boyutlu değer aktarımı
Dört Bileşenli Model	Ahlaki davranış bütünlüğü	Değerlerin çok boyutlu içselleştirilmesi	Bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bütünlük

Değerler eğitimi yaklaşımlarının her biri, post-truth döneminin getirdiği epistemolojik zorluklar karşısında farklı açılardan önem kazanmaktadır. Karakter eğitimi yaklaşımının bütüncül bakış açısı, bilgi ve gerçeklik algısının bulanıklaştığı bu dönemde temel etik değerlerin korunmasına katkı sağlamaktadır (Lickona, 2004). Bilişsel gelişim yaklaşımının eleştirel düşünme ve ahlaki muhakeme vurgusu, post-truth söylemlerin analiz edilmesi ve değerlendirilmesi sürecinde kritik bir rol oynamaktadır (Kohlberg & Hersh, 1977). Değer açıklama yaklaşımının önerdiği sistematik süreç, bireylerin çoklu gerçeklik iddiaları karşısında kendi değer sistemlerini bilinçli bir şekilde oluşturmalarına yardımcı olmaktadır (Kirschenbaum, 2019). Dört bileşenli ahlaki davranış modelinin sunduğu bütünlük yapısı, değerlerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarda içselleştirilmesinin önemine işaret etmektedir (Narvaez & Rest, 1995). Değer analizi yaklaşımının sunduğu sistematik düşünme yöntemi, post-truth çağında bilgi ve iddiaların rasyonel değerlendirilmesine katkı sağlarken (Akbaş, 2008), bütüncül yaklaşım ise bu dönemde değerler eğitiminin çok boyutlu ve kapsayıcı bir şekilde ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Meydan, 2014). Bu yaklaşımların her birinin sunduğu teorik ve metodolojik çerçeve, post-truth döneminde değerler eğitiminin yeniden yapılandırılması sürecine önemli katkılar sağlama potansiyeli taşımaktadır.

Post-truth kavramının teorik temelleri

Post-truth kavramı hakkındaki akademik çalışmalar çoğunlukla sosyal medya üzerine odaklanmaktadır. Ancak yalan haber, çarpıtma ve manipülasyon gibi durumların sosyal medyanın ortaya çıkışından önce var olması, post-truth kavramının süreç içerisinde nasıl bir farklılıkla tanımlandığının açıkça belirtilmesini gerektirmektedir. Bununla birlikte sosyal medya epistemolojisinin gerçeği çarpıtmaktan ziyade hakikat arzusunu yok etme yönelimi de post-truth kapsamına girmektedir (Güven, 2020; Dönmezçelik, 2023). Bu bağlamda post-truth kavramının teorik temellerini anlamak, bu fenomenin günümüz toplumlarındaki etkisini kavramak açısından önem taşımaktadır. Post-truth'un epistemolojik boyutundan medya ekolojisine, sosyal inşacılık perspektifinden dijital çağın teorik çerçevesine uzanan geniş bir teorik arka planı bulunmaktadır. Bu teorik temeller, gerçeklik algısının dönüşümünü, bilgi-güç ilişkilerini ve medyanın toplumsal etkilerini kapsayan çok boyutlu bir analiz sunmaktadır (Nicholls, 2017).

Ünal, S. (2025). Değerler eğitiminin dönüşümü: Post-truth çağının sunduğu fırsatlar ve tehditler. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 492-518.

DOI. 10.51460/baebd.1594667

Post-truth'un epistemolojik boyutu, gerçeklik ve hakikat kavramlarının dönüşümüyle yakından ilişkilidir. Baudrillard'ın simülasyon teorisi, günümüzde gerçekliğin yerini alan simülakların yani gerçekte hiç var olmadığı halde bir gerçeklik olarak algılanmak istenen fenomenlerin ve hipergerçekliğin post-truth fenomeninin zeminini hazırladığını öne sürmektedir (Makris, 2022). Bu teorik perspektif, dijital çağda gerçeklik ve temsil arasındaki sınırların bulanıklaşmasını açıklarken, post-truth'un epistemolojik temellerini de oluşturmaktadır. Foucault'nun (2008) bilgi-güç ilişkisi analizi ise, hakikatin üretimi ve dolaşımındaki iktidar ilişkilerine dikkat çekmekte, post-truth söylemlerin güç ilişkileri bağlamında nasıl şekillendiğini açıklamaktadır.

Sosyal inşacılık perspektifi, gerçekliğin toplumsal olarak inşa edildiği tezinden hareketle post-truth fenomenine teorik bir zemin sunmaktadır. Berger ve Luckmann (2016), bilginin ve gerçekliğin sosyal olarak inşa edilme süreçlerini incelerken, bu süreçlerin kurumsal yapılar ve gündelik pratikler aracılığıyla nasıl meşrulaştırıldığını ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, post-truth döneminde gerçeklik algısının toplumsal inşasını ve bu inşa sürecinde medyanın rolünü anlamak açısından önemli bir teorik çerçeve sağlamaktadır.

Postmodernist yaklaşım, büyük anlatıların sonu ve hakikat rejimlerinin çoğullaşması teziyle post-truth'un teorik temellerinden birini oluşturmaktadır. Lyotard'ın (1999) postmodern durumu analizi, evrensel hakikat iddialarının yerini çoklu gerçekliklerin aldığı bir toplumsal duruma işaret etmektedir. Bu teorik perspektif, post-truth döneminde nesnel gerçeklik kavramının sorgulanmasını ve göreceli hakikat anlayışının yükselişini açıklamaktadır.

Medya ekolojisi teorisi, post-truth'un iletişimsel boyutunu anlamak için önemli bir teorik çerçeve sunmaktadır. Postman (2000) ve McLuhan'ın (2008) medya teorileri, iletişim teknolojilerinin toplumsal gerçeklik algısını nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. McLuhan'ın 'araç mesajdır' tezi, post-truth döneminde dijital medya platformlarının sadece bilgi taşıyıcısı değil, aynı zamanda gerçeklik algısını yapılandıran temel unsurlar olduğuna işaret etmektedir. Postman'ın medya ekolojisi yaklaşımı ise, teknolojik iletişim ortamının kültürel ve toplumsal etkilerini analiz ederek, post-truth fenomeninin medya boyutunu açıklamaktadır.

Post-truth'un teorik temellerini oluşturan bu yaklaşımlar, değerler eğitiminin günümüzdeki konumunu ve karşılaştığı zorlukları anlamak açısından analitik bir çerçeve sunmaktadır. Baudrillard'ın simülasyon teorisi ve Foucault'nun bilgi-güç analizi, değerler eğitiminin epistemolojik temellerini yeniden düşünmeyi gerektirmektedir (Nicholls, 2017). Berger ve Luckmann'ın (2016) sosyal inşacı perspektifi, değerlerin aktarımı ve içselleştirilmesi süreçlerinin toplumsal bağlamını açıklarken, Lyotard'ın postmodern yaklaşımı, çoğulcu değer sistemlerinin eğitimsel yansımalarını anlamaya yardımcı olmaktadır. Castells'in (2005) ağ toplumu teorisi ve medya ekolojisi yaklaşımları ise, dijital çağda değerler eğitiminin yeni formlarını ve olanaklarını tartışmaya açmaktadır. Bu teorik perspektiflerin sunduğu kavramsal araçlar, post-truth çağında değerler eğitiminin karşılaştığı zorlukları analiz etmek ve yeni stratejiler geliştirmek için önemli bir zemin oluşturmaktadır.

Değerler eğitimi ve post-truth ilişkisi

Değerler eğitimi ve post-truth ilişkisi, dijital çağın eğitim sistemlerine getirdiği yeni durumlardan birini oluşturmaktadır. Dijital teknolojilerin eğitim süreçlerindeki artan rolü ve bilgi üretim-tüketim pratiklerindeki değişimler, değerler eğitiminde yeni yaklaşımları gerekli kılmaktadır (Buckingham, 2015). Post-truth döneminde değerler eğitiminin temel dayanakları arasında eleştirel pedagoji perspektifi yer almaktadır. Eleştirel pedagoji bireyleri içinde yaşadıkları topluma ve bir parçası oldukları sisteme karşı sorumlu görerek öğrencilerin sorunlarına ve ihtiyaçlarına odaklanmaktadır. Eleştirel pedagojinin esas olarak öğretmenlerin ve öğrencilerin kuram ile uygulama, eleştirel çözümleme ile sağduyu, öğrenme ile toplumsal dönüşüm arasındaki ilişkiyi etkin olarak sorgulayabilecekleri, tartışabilecekleri bir ortam yaratmayı hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda da okulların, demokratik bir toplum kurulmasına ve geliştirilmesine imkân verecek bir tarzda yapılandırılması ve dönüştürülmesi amaçlanmaktadır (Kesik ve Bayram, 2015). Öğrencilerin gerçekliği sorgulama ve analiz etme becerileri, eleştirel pedagojinin merkezinde yer almaktadır (Shor, 2004). Eleştirel pedagoji, neoliberal eğitim anlayışına alternatif bir çerçeve sunarken, değer temelli eğitimin önemine vurgu yapmaktadır (Giroux, 2007).

Dijital çağda farklı teknolojiler aracılığıyla güvenli internet kullanımını artırmak, edinilen bilginin doğruluğu veya yanlışlığı hakkında karar verebilmek gibi becerilere sahip olabilmek, bireylerin karşılaştıkları problemleri çözmesine yardım edebilmek için dijital okuryazarlık becerilerinin önemli olduğu düşünülmektedir (Hamutoğlu vd., 2017). Dijital okuryazarlık ve değerler arasındaki ilişki, çağdaş eğitim sistemlerinin öncelikli konularından birini oluşturmaktadır. Dijital medya ortamında eleştirel düşünme ve değer temelli karar verme becerileri, gençlerin sahip olması gereken temel yetkinlikler arasında değerlendirilmektedir (Buckingham, 2015). Dijital okuryazarlık becerileri, post-truth döneminde değer aktarımı süreçlerinin önemli bir bileşeni olarak kabul edilmektedir (Lankshear & Knobel, 2008).

Etik karar verme süreçleri, post-truth döneminde değerler eğitiminin kritik bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. Ahlaki yargı gelişimi ve etik karar verme becerileri, sistematik bir yaklaşımla ele alınması gereken konular arasında yer almaktadır (Rest & Narvaez, 1994). Etik davranışların geliştirilmesinde yasal düzenlemeler ve kurumsal politikalar kadar, değer temelli yaklaşımların da önemli bir rolü bulunmaktadır (Treviño vd., 1999). Teknoloji destekli değer aktarımı, post-truth çağında yeni öğrenme ve öğretme stratejilerinin geliştirilmesini gerektirmektedir. Dijital teknolojiler, pedagojik yeniliklerin bir aracı olarak değerlendirilirken, değerler eğitiminde yeni fırsatlar sunmaktadır (Laurillard, 2008). Öğrenme tasarımı ve teknoloji entegrasyonu, değerler eğitiminin etkililiğini artıran unsurlar arasında görülmektedir (Laurillard, 2012). Kültürlerarası değerler yaklaşımı, post-truth döneminde küresel bir perspektif sunmaktadır. Kültürel boyutların değerler eğitimindeki rolü, farklı toplumsal bağlamlarda farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır (Hofstede, 2011). Kültürlerarası duyarlılık ve değer aktarımı süreçleri, post-truth çağında önemli bir eğitimsel hedef olarak kabul edilmektedir (J. M. Bennett & Bennett, 2004).

Şekil 1. Değerler Eğitimi ve Post-truth Dönemde Öne Çıkan Perspektifler

Değerler eğitimi ve post-truth ilişkisi, eleştirel pedagoji, dijital okuryazarlık, etik karar verme, teknoloji destekli öğrenme ve kültürlerarası yaklaşımların bütünsel bir perspektifle ele alınmasını gerektirmektedir (Şekil 1). Bu bağlamda eleştirel pedagojinin sunduğu sorgulayıcı yaklaşım ile dijital okuryazarlığın sağladığı teknik yetkinlikler post-truth çağında değer aktarımının temel bileşenleri olarak değerlendirilmektedir. Etik karar verme süreçleri ve teknoloji destekli öğrenme stratejileri bu değer aktarımının metodolojik araçlarını oluştururken, kültürlerarası yaklaşımlar küresel bir perspektif sunmaktadır.

Yöntem

Bu araştırmada nitel yöntem benimsenmiştir. Nitel araştırma metodolojisi, sosyal gerçekliğin derinliklerine inmeyi hedefleyen sistematik bir bilgi edinme yaklaşımı olarak kabul edilmekte ve araştırma nesnesini doğal ortamında incelerken, araştırmacıya dinamik bir süreç yönetimi imkânı tanımaktadır (Karataş, 2017). Nitel araştırmaların bilimsel geçerliliği, üç temel metodolojik ilkeye dayanmaktadır. Öncelikle, araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesinin sağlam bir zeminde kurgulanması gerekmektedir. İkinci olarak, araştırma sürecinde bilimsel titizlik korunurken yöntemsel esnekliğe de yer veren sistemli bir araştırma stratejisinin geliştirilmesi gerekmektedir. Son olarak ise elde edilen bulguların, bilimsel literatüre katkı sağlayacak biçimde, tutarlı ve anlaşılır bir akademik rapora dönüştürülmesi gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada da nitel yöntemin

gereklilikleri doğrultusundaki ilkeler dikkate alınarak kavramsal çerçeve, çalışma yöntemi ve bulguların sunumu gibi tüm bileşenler sistematik bir yaklaşımla ele alınmıştır. Araştırmanın her aşamasında bilimsel nitelik gözetilmiş, veri toplama ve analiz süreçlerinde metodolojik ilkelere bağlı kalınmıştır. Bu doğrultuda elde edilen bulgular, alanyazına katkı sağlayacak biçimde düzenlenmiş ve raporlanmıştır.

Sayfa | 504 **Araştırma modeli**

Bu çalışmada araştırma modeli olarak literatür derlemesi benimsenmiştir. Literatür derlemesini sistematik bir şekilde gerçekleştirmek için Knopf'a (2006) göre araştırma sorularının net biçimde belirlenmesi, kapsamlı bir literatür taranması, kaynakların titizlikle seçilmesi ve bulguların tematik organizasyonu gerekmektedir. Bu model doğrultusunda çalışmamızda, post-truth kavramının ilk kullanımı olan 1992'den 2024'e kadar olan zaman dilimindeki Türkçe ve İngilizce akademik yayınlar incelenmiştir. Literatür taramasında post-truth/hakikat-sonrası, değerler eğitimi, dijital dönüşüm, epistemolojik dönüşüm, eleştirel düşünme, medya okuryazarlığı ve dijital etik kavramları temel alınmıştır. Knopf'un önerdiği gibi, incelenen çalışmalar kronolojik bir sıralama yerine, belirlenen tematik çerçeve doğrultusunda analiz edilmiş ve sentezlenmiştir. Bu sistematik yaklaşım, değerler eğitiminin post-truth çağındaki dönüşümünün farklı boyutlarının kapsamlı bir şekilde incelenmesine olanak sağlamıştır.

Veri kaynakları

Çalışmada veri kaynağı olarak incelenen dokümanlar; akademik makaleler, kitaplar, bildiriler, tezler ve araştırma raporlarından oluşmaktadır. Araştırma kapsamında Web of Science, Scopus, ERIC, TR Dizin ve YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanları kullanılarak 1992-2024 yılları arasında yayımlanmış çalışmalar sistematik biçimde taranmıştır. İlk taramada ulaşılan 247 çalışma, belirlenen dahil etme ve dışlama kriterleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Bu kriterler; çalışmaların hakemli dergilerde yayımlanmış olması, tam metnine erişilebilir olması ve doğrudan post-truth döneminde değerler eğitimi konusunu ele alması olarak belirlenmiştir. Değerlendirme sonucunda 11 kitap, 63 makale, 2 bildiri, 3 tez çalışması ve 4 rapor olmak üzere toplam 83 çalışma araştırma kapsamına alınmıştır.

Veri analizi ve güvenilirliği

Araştırma verileri betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz, önceden belirlenen teorik çerçeve doğrultusunda verilerin işlenmesi ve bulguların sistematik biçimde yorumlanmasını içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu yöntem, post-truth döneminde değerler eğitiminin epistemolojik, teknolojik ve değer aktarımı boyutlarında incelenmesine olanak sağlamaktadır. Analiz sürecinde incelenen çalışmalar sistematik biçimde değerlendirilmiş, elde edilen veriler belirlenen temalar çerçevesinde sınıflandırılmış ve temalar arası ilişkiler belirlenmiştir. Bulguların güvenilirliği ve objektifliği; farklı paradigmaları temsil eden kaynakların dengeli biçimde incelenmesi, her tema için karşıt görüş ve yaklaşımların karşılaştırmalı analizi ve ulaşılan bulguların literatürle ilişkilendirilerek yorumlanması yoluyla sağlanmıştır.

Bulgular

Epistemolojik boyut

Post-truth çağında değerler eğitiminin epistemolojik boyutu eleştirel fırsatlar sunarken, epistemolojik tehditler de barındırmaktadır. Eleştirel düşünme fırsatları, post-truth döneminin değerler eğitimine sunduğu önemli imkânlardan birini oluşturmaktadır. Bilginin doğruluğunu sorgulama ve analiz etme ihtiyacı, eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi için yeni fırsatlar sunmaktadır (Levitin, 2017). Eleştirel düşünme, beceriler arasında yer alsa da özünde barındırdığı gereklilikler bakımından değerler kapsamında ele alınabilir. Çünkü eleştirel düşünme; ön yargısız bir bakış açısı, akılcı davranma, öz denetim becerisi, tarafsız bir tutum, başka görüşlere saygı, iyi niyet ve öz güven gibi özellik ve yeterliklere ihtiyaç duymaktadır. Bu bakımdan eleştirel düşünme yalnızca zihinsel bir beceri değil; duyuşsal alana hitap eden yönleriyle, bir erdemdir (Arslan ve Batur, 2023).

Post-truth döneminin eleştirel düşünme bağlamında sunduğu fırsatlar, değerler eğitiminin yeni bir boyut kazanmasına zemin hazırlamaktadır. Sorgulama becerilerinin gelişimi, bilgi doğrulama yetkinliği ve değer temelli analiz becerilerinin bütünlük bir yapıda ele alınması önem taşımaktadır (Levitin, 2017). Eleştirel düşünme etkinlikleri aracılığıyla öğrencilerin varsayımları sorgulama ve alternatif bakış açıları geliştirme becerileri güçlendirilebilmektedir (Brookfield, 2011). Bu süreçte öğrencilerin kendi değer yargılarını da sorgulamaları ve daha bilinçli tercihler yapmaları mümkün olmaktadır. Post-truth döneminin karakteristik özelliği olan duygusal söylemlerin hakikat üzerindeki etkisi, sorgulama becerilerinin sistematik bir şekilde geliştirilmesini gerekli kılmaktadır (Paul & Elder, 2019).

Bilgi doğrulama yetkinliği, post-truth döneminin sunduğu bir diğer gelişim fırsatıdır. Yeni medya araçlarının yaygın kullanımı, bilginin doğruluğunu teyit etme becerilerinin sistematik bir şekilde geliştirilmesini gerektirmektedir (Eroğlu ve Çakmak, 2020). Bu bağlamda, medya ve bilgi okuryazarlığı becerileri, değerler eğitiminin önemli bir bileşeni hâline gelmektedir. Post-truth dönem ve medyanın güvenilirliğine inancın azalması gerçeğin erozyona uğramasına sebep olabilmekte, gerçek olana da şüpheyile yaklaşılması gibi bir sonucu gündeme getirebilmektedir. Bu nedenle post-truth döneminde medya okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı çatısı altında bilgi okuryazarlığı tüketilen medya metinlerini doğru değerlendirebilmek açısından önem kazanmıştır (Baytimur ve Çalışkan, 2019). Post-truth çağının, eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi için otantik öğrenme fırsatları sunduğu belirtilmektedir (Willingham, 2010). Değer temelli analiz becerileri, eleştirel düşünme ve bilgi doğrulama süreçlerini tamamlayan önemli bir boyut olarak değerlendirilmektedir. Post-truth döneminde bilgi ve değerlerin iç içe geçmiş yapısı, analitik düşünme becerilerinin değerler eğitimi bağlamında ele alınmasını önemli kılmaktadır (Paul & Elder, 2019). Öğrencilerin karşılaştıkları bilgileri değer temelli bir perspektifle analiz edebilme yetkinliğinin geliştirilmesi, post-truth çağının sunduğu fırsatlar arasında değerlendirilmektedir (Arslan ve Batur, 2023). Bu bağlamda, eleştirel düşünme becerilerinin değerler eğitimiyle bütünleştirilmesi, öğrencilerin hem bilişsel hem de etik gelişimlerine katkı sağlayabilecek bir zemin oluşturmaktadır.

Epistemolojik boyut kapsamındaki tehditlere bakıldığında ise post-truth döneminde değerler eğitiminin karşılaştığı epistemolojik sorunların, bilgi ve gerçeklik algısının dönüşümüyle

ilişkilendirilmesi dikkat çekmektedir. Bu dönemde epistemolojik yapının değişimi, değerler eğitiminin teorik ve pratik boyutlarını etkilemektedir (Friedman, 2023). Post-truth'un epistemolojik etkileri, özellikle bilginin üretimi ve dolaşımı süreçlerinde gözlemlenmektedir (Capilla, 2021). Bu durum, değerler eğitiminin epistemolojik temellerinin yeniden değerlendirilmesini gündeme getirmektedir.

Sayfa | 506

Gerçeklik algısının değişimi, post-truth döneminin epistemolojik boyutlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Baudrillard'ın (1994) simülasyon teorisi bu doğrultuda incelendiğinde gerçekliğin yerini tam bir simülasyon evreninin aldığı ve artık ancak bir hiper-gerçeklikten bahsedilebileceği savunulmaktadır. Medyanın gerçeklik inşa süreçlerindeki rolü ise değer aktarımı süreçlerinde yeniliklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Güzel, 2015). Demokrasilerde yasama, yürütme, yargıdan sonra “dördüncü güç” olarak adlandırılan medyanın, kitleleri bir anda harekete geçirebilme, istenilen bir konu ya da kişiyi gündemin birinci sırasına oturtabilme, halkı asıl dertlerinden uzaklaştırıp insanlara “sahte ve sanal” bir dünyayı yaratmasıyla doğru orantılı olarak, etkinliği ve etki alanı büyümektedir. Bu bakımdan simülasyon ortamlarının yaygınlaşması, gerçeklik algısının değişiminde önemli bir faktör olarak görülmektedir. Gerçeklik olmaktan çıkarak simülasyon hâline gelen bilgiler, gerçekliğin maskelenmiş veya şekil değiştirmiş bir yansıması olarak hakikatten uzak bir şekilde dezenformasyon hâlini almaktadır (Türk, 2022).

Bilgiye ulaşma süreçlerindeki değişimler, değerler eğitiminin epistemolojik boyutunu etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Bilişsel süreçlerin karar verme mekanizmalarındaki rolü araştırmalarda incelenmektedir (Kahneman & Tversky, 1996). Bu süreçte bireylerin değer temelli kararlar alma mekanizmaları, bilişsel yanılgılardan etkilenebilmektedir. Özellikle dijital ortamlarda her bir kullanıcının kendisini ifade etme olanağı bulunduğu, aktif katılımcı ve içerik üreticisi olduğu düşünüldüğünde devasa bir epistemoloji öne çıkmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde farklılaşan iletişim ve medya teknolojileri farklı kültürel ve zihinsel süreçler meydana getirmesi ve hakikat kavramının tanımlarının enformasyonu taşıyan medyanın karakterine bağlı olması, post-truth kavramının dijital medya teknolojilerinin epistemolojisine bağlı olarak ortaya çıktığını düşündürmektedir (Açıkalın ve Canbey, 2022). Bilişsel süreçlerin ahlaki sezgiler üzerindeki etkisi, değer yargılarının oluşum sürecinde önem taşımaktadır (Kahneman & Sunstein, 2005).

Değer rölativizmi konusu da post-truth döneminin epistemolojik boyutlarından biri olarak ele alınmaktadır. Bireylerin tutum, düşünce, davranış ve yapıtlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkan değerler toplumsal bütünselliğin ayrılmaz bir ögesi olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte teknolojik gelişmeler ve küreselleşmeyle birlikte toplumsal yapıların değer anlayışlarında karşılıklı olarak değişim ve dönüşüm gerçekleşmektedir. Bu bağlamda Bauman (Bauman, 2000), akışkan modernite kavramı çerçevesinde değerlerin modern toplumdaki konumunu incelemektedir. Akışkan modernitenin karakteristik özellikleri, değer sistemlerinin yapılanmasında ve aktarımında yeni durumların ortaya çıkmasıyla ilişkilendirilmektedir (Gane, 2001). Taylor (1999), modernite ve değerler arasındaki ilişkiyi analiz ederken, modern toplumda değerlerin konumuna odaklanmakta ve farklı modernite teorilerinin değerler üzerindeki etkisini incelemektedir. MacIntyre'in çalışmalarında, değer relativizmi ve rasyonel etik anlayış arasındaki ilişki tartışılmaktadır (Kuna, 2005). Bu bağlamda, geleneksel değer sistemlerinin modern toplumdaki konumu ve rasyonel temelli etik yaklaşımların imkânları araştırmalara konu olmaktadır (Lutz, 2009).

Post-truth döneminde epistemolojik sorunların değerler eğitime etkisi, farklı teorik yaklaşımlar çerçevesinde incelenmektedir. Wilber'in (2012) bütüncül teorisi, epistemolojik dönüşümlerin çok boyutlu analizine olanak sağlamaktadır. Bu çerçevede gerçeklik algısının değişimi, bilgiye ulaşma süreçlerindeki dönüşümler ve değer relativizmi konuları, post-truth döneminin epistemolojik boyutları olarak değerlendirilmektedir (Marshall, 2012).

Sayfa | 507

Teknolojik boyut

Post-truth döneminde değerler eğitimi sürecindeki fırsatlar dijital olanaklarla çeşitlenirken, iletişimsel ve pedagojik zorluklar tehdit unsuru olarak görülmektedir. Teknolojik imkânlar, post-truth döneminin değerler eğitime sunduğu fırsatların önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Günümüzde teknoloji, farklılaşan toplumsal değerler, değişen kariyer algıları, eğitim imkânları, çalışma koşulları gibi etkenler, dijital dönüşüm sürecinde öğrenme ortamlarının ve eğitsel içeriklerin yeniden yapılandırılması ve değerler eğitiminin etki alanının genişletilmesine olanak sağlamaktadır (Ardıç ve Altun, 2017). Post-truth döneminde dijital platformların eğitim süreçlerine entegrasyonu, değerlerin aktarılması ve içselleştirilmesi noktasında yeni fırsatlar sunmaktadır (Prensky, 2010). Bu bağlamda teknolojik araçların pedagojik potansiyeli, değerler eğitiminin geleneksel sınırlarının ötesinde bir öğrenme ekolojisi oluşturulmasına zemin hazırlamaktadır (Siemens, 2016).

Dijital platformların etkili kullanımı, değerler eğitiminin yeni formlarının geliştirilmesine de imkân tanımaktadır. Teknolojik araçların eğitsel amaçlarla yeniden yapılandırılması sürecinde, değer aktarımının farklı düzeylerde gerçekleştirilmesi mümkün görünmektedir (Romrell vd., 2014). Bu süreçte dijital öyküleme ve çizgi roman gibi interaktif materyallerin değerler eğitiminde kullanımı, öğrencilerin değer kazanımlarını destekleyici olabilmektedir. Görsel imajların yazılı metinler ile birleştirilmesi, öğrencilerin kavrayış düzeylerinin gelişmesini ve hızlanmasını sağlarken; dijital öyküleme ile öğrencileri hikâyelerde yer alan eski değerlerden haberdar etmek ve onları güncellenen sosyal çevrelere uyarlamak daha kolay hâle gelmektedir (Atıcı ve Yürük, 2017; Keskinve& İlhan, 2021).

Küreselleşme ile birlikte, değerlerin anlamı ve kapsamı da değişmiştir. Değerler geleneksel düzeyden küresel ölçeğe evrilerek insan hakları, demokrasi, girişimcilik, toplam kalite gibi yeni değerler öne çıkmıştır. Aynı şekilde vatandaşlık kavramında da değişim yaşanmış, daha geniş bir dünyanın ve bu dünya içinde kendi yerinin farkında olan, farklılıklara saygı duyan ve değer veren küresel vatandaşlık değerler arasında yerini almıştır (Kan, 2009). Bu süreçte eğitim teknolojilerinin demokratik ve eşitlikçi bir yaklaşımla kullanılması önem taşımaktadır (Apple vd., 2022).

İletişimsel ve pedagojik zorluklara bakıldığında ise bu alandaki tehditlerin, değerler eğitiminin özellikle uygulama boyutunu etkilediği dikkat çekmektedir. Dijital dönüşümün eğitim süreçlerine yansımaları, değer aktarımının geleneksel formlarını ve iletişim kalıplarını dönüştürmektedir. Farklı eğitim anlayışları davranışlara dönüştürüp hayat felsefeleri hâline getirildikçe değerlerin bir nesilden başka bir nesile aktarılmasında ve nesiller arası diyalog kurulabilmesinde zorluklar görülmektedir. Değerlerin söylemden çıkıp pratiğe nasıl aktarılabilceği konusuna çözüm getirilmemesi de bu zorlukları artırmaktadır (Çepni, 2020). Teknolojinin, toplumsal kültürü teknoloji merkezli bir yapıya dönüştürmesi ve geleneksel değer aktarım süreçlerini değiştirmesi (Postman, 2000), dijital iletişim ağlarının çok yönlü ve hızlı bilgi akışı (Arsenault & Castells, 2008), değerler eğitiminde yeni durumların

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2025), 16 (1), 492-518.

Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2025), 16 (1), 492-518.

Araştırma Makalesi / Research Paper

ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Özellikle dijital platformların yaygınlaşması, değerlerin aktarılma ve içselleştirilme süreçlerinde farklı yaklaşımların geliştirilmesini gerektirmektedir (Alp ve Levent, 2024). Kuşaklar arasındaki değer yargılarındaki farklılaşmanın gün geçtikçe artması da birbirini anlamayan ve mutluluğu birbirinden uzaklaşmakta bulan kuşakların yetişmesine neden olmaktadır. Bu hususta X kuşağının ortaya çıkan bir değişim ya da yeniliğin mahiyetini anlamadan direnç göstermesi gibi olumsuz durumlara karşın Z kuşağının dijital ortamlardaki varlığı ve değer algıları, eğitimcilerin değer aktarım süreçlerinde yeni stratejiler geliştirmesini önemli kılmaktadır. Bu bağlamda, dijital dönüşüm ile insani değerler arasındaki dengenin kurulması, değerler eğitiminin öncelikli konuları arasında yer almaktadır (Çepni, 2020).

Post-truth kavramı doğruluk, dürüstlük ve etik değerlerle ilgili birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Post-truth kavramını etik açıdan analiz eden akademik çalışmalar toplumsal ve bireysel değerlerin nasıl etkilendiğini anlamaya yardımcı olurken, iletişimsel sorumluluklara dair ihtiyaçları da işaret etmektedir (Dirik vd., 2023). İletişim engellerinin artması, dijital çağda değerler eğitimi etkileyen faktörlerden biri olarak görülmektedir. Postman'ın (1993) teknolojinin kültüre teslimiyeti analizi, iletişim teknolojilerinin değer aktarım süreçlerindeki dönüştürücü etkisine dikkat çekmektedir. Medya ortamlarının çocuklar üzerindeki etkisi ve eşitsizliklerin derinleşmesi (Şirin, 2013), değerler eğitiminde yeni iletişim stratejilerinin geliştirilmesini gerektirmektedir. Dijital kültürün tek tipleştirici etkisi (Uçak, 2021) ve geleneksel iletişim biçimlerinin dönüşümü, değer aktarım süreçlerinde yeni zorlukların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Dijital çağın getirdiği önemli pedagojik meselelerden biri olan değer aktarımında tutarlılık sorunu da dijital öykü anlatımı gibi yeni yöntemlerin değerler eğitiminde kullanılmasını ve geleneksel aktarım süreçlerinin yeniden yapılandırılmasını gerektirmektedir (Kutlucan vd., 2019).

Kuşaklar arası kopukluklar, dijital yerliler ve göçmenler arasındaki farklılıkların derinleşmesiyle belirginleşmektedir. Prensky'nin (2001) dijital yerliler ve göçmenler kavramsallaştırması, kuşaklar arası düşünme ve öğrenme farklılıklarına işaret etmektedir. Bu farklılıklar, değer aktarım süreçlerinde yeni yaklaşımların geliştirilmesini gerekli kılmaktadır (Prensky, 2009). Dijital çağda değer algısının dönüşümü ve psikolojik etkileri (Çakır ve Dilci, 2024), kuşaklar arası iletişimin yeniden yapılandırılmasını gerektiren unsurlar olarak değerlendirilmektedir.

Değer aktarımı boyutu

Değerler eğitiminin post-truth çağındaki değer aktarımı boyutunda yeni değer alanları fırsat olarak karşımıza çıkarken, manipülatif durumlar ise tehdit unsuru olabilmektedir. Post-truth çağında teknolojik gelişmeler ve küreselleşme, yeni değer alanlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Özellikle dijital etkileşimin yoğunlaşması, etik değerlerin yeniden tanımlanmasını ve kültürlerarası değer sistemlerinin etkileşimini beraberinde getirmektedir (Floridi vd., 2019). Bu süreçte dijital etik ve kültürlerarası iletişim yetkinlikleri, değerler eğitiminin yeni boyutları olarak değerlendirilmektedir (Byram, 2021).

Dijital etik değerler, sanal topluluklar ve dijital platformlarda yeni davranış kalıplarının geliştirilmesini gerektirmektedir (Vanacker & Heider, 2012). Bu süreçte etik ilkelerin pratik uygulamaları ve olası riskleri sistematik bir şekilde değerlendirilmektedir (Floridi, 2019). Dijital etiğin

kapsamı, teknolojik gelişmelere paralel olarak genişlerken, siber suçlar ve siber dünyadaki etik ihlaller gibi yeni sorun alanları ortaya çıkmaktadır. Özellikle sosyal medya kullanıcılarının kültürel ve sosyal bilinçlilik düzeylerine göre farklılık gösteren etik değerler her ne kadar öz denetimle sağlansa da internete erişimin artık kolay olduğu dünyada etik kurallarla oluşturulacak denetim mekanizmalarına da ihtiyaç duyulmaktadır (Cengiz, 2021). Sanal ortamlardaki etik ihlaller ve bunların toplumsal etkileri, dijital etik değerlerin eğitim süreçlerinde daha kapsamlı ele alınmasını gerekli kılmaktadır (Heider, 2018). Bu bağlamda siber etik standartların geliştirilmesi ve dijital platformlarda etik davranışın teşvik edilmesi, değerler eğitiminin yeni hedefleri arasında yer almaktadır (Onder ve Sert, 2023).

Kültürlerarası değer etkileşimi, post-truth döneminde yeni bir anlam kazanmaktadır. Kültürlerarası iletişim yetkinliklerinin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi, sistematik bir yaklaşımı gerektirmektedir (Byram, 2021). Bu süreçte dijital platformların sunduğu etkileşim olanakları, farklı kültürel değerlerin tanınması ve karşılıklı anlayışın geliştirilmesi açısından yeni fırsatlar sunmaktadır (James, 2014). Kültürlerarası değer etkileşiminin dijital ortamlardaki dinamikleri, değerler eğitiminin içerik ve yöntemlerini yeniden şekillendirmektedir. Kültürlerarası iletişim becerilerinin geliştirilmesi, küresel bir perspektifin benimsenmesini ve farklı değer sistemlerinin anlaşılmasını desteklemektedir (M. Bennett, 1998). Bu bağlamda, kültürlerarası yetkinliklerin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi için yeni modeller ve yaklaşımlar önerilmektedir (Byram, 2012).

Post-truth çağında ortaya çıkan yeni değer alanları, değerler eğitiminin kapsamını genişletmekte ve içeriğini zenginleştirmektedir. Dijital etik değerler ve kültürlerarası etkileşim süreçleri, bu yeni değer alanlarının temel bileşenleri olarak değerlendirilmektedir (Floridi vd., 2019). Teknolojik gelişmelerin sunduğu olanaklar ve küresel etkileşimin artması, bir yandan yeni etik sorunları gündeme getirirken, diğer yandan kültürlerarası anlayışın geliştirilmesi için fırsatlar sunmaktadır (James, 2014). Bu bağlamda, değerler eğitiminin bu yeni alanlara uyum sağlayacak şekilde yapılandırılması ve sistematik bir yaklaşımla ele alınması önem taşımaktadır.

Post-truth döneminde değerler eğitiminin karşılaştığı temel sorun alanlarından bir diğeri ise manipülatif tehditlerdir. Medya kontrolü ve propaganda teknikleri (Chomsky, 2002), değer sistemlerinin yönlendirilmesinde etkili araçlar olarak kullanılmaktadır. Dijital platformlarda bilgi düzensizliklerinin artması (Yıldırım ve Özgen, 2024) ve sosyal medyanın değer aktarımındaki rolü (Uluç ve Yarcı, 2017), manipülatif tehditlerin çok boyutlu yapısını ortaya koymaktadır. Herman ve Chomsky'nin propaganda modeli perspektifinden bakıldığında ise kitle iletişim araçlarının değer yönlendirmedeki sistematik etkisi önem kazanmaktadır. (Mullen & Klaehn, 2010). Propaganda modelinin güncel formları, değer sistemlerinin sistematik bir şekilde etkilenmesine zemin oluşturmaktadır (Herman, 2018).

Sosyal medya platformlarının yeni iletişim pratikleri, değerlerin aktarılması ve algılanması süreçlerinde yeni manipülasyon biçimlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Tekke ve Lale, 2021). Bu bağlamda medya manipülasyonunun eğitsel etkileri ve sonuçları, sistematik bir yaklaşımla ele alınması gereken konular arasında değerlendirilmektedir (Bolat ve Kazancı, 2023). Sosyal medya platformları, değer yönlendirmesinde yeni araçlar olarak işlev görürken (Marwick & Boyd, 2014), dijital ortamlarda kimliklerin akışkanlaşması ve değer sistemlerinin dönüşümü, yeni manipülasyon biçimlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Dereli, 2019). Bu süreçte ikna tekniklerinin dijital

platformlardaki kullanımı (Cialdini, 2005), bireylerin değer yargılarının sistematik bir şekilde etkilenmesine neden olmaktadır. Ellul'un (2021) propaganda analizleri, modern toplumlarda değer yönlendirmesinin psikolojik ve sosyolojik boyutlarına ışık tutmaktadır.

Dezenformasyon ve yanlış bilgilendirme, post-truth döneminin manipülatif tehditlerinden bir diğerini oluşturmaktadır. Bilgi düzensizliklerinin dijital ortamlardaki yayılımı (Wardle, 2018) ve söylentilerin yayılma mekanizmaları (Sunstein, 2009), değer aktarım süreçlerini etkilemektedir. Sosyal medyanın post-truth düzendeki rolü değerlerin manipüle edilmesinde yeni yöntemlerin geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır (Cosentino, 2020). Dijital platformlarda etik sorunların ve bilgi manipülasyonunun artması, değerler eğitiminde yeni zorlukları beraberinde getirmektedir. Kitle iletişim araçlarıyla üretilen ve sosyal medya aracılığıyla yayılma süreci hızlandırılan içerikler, zamanla gerçekliğin önüne geçmekte ve dijital etik ilkelerin ihmal edilmesine neden olmaktadır (Tekke ve Lale, 2021). Özellikle sosyal medya ortamlarında yanlış bilginin hızlı yayılımı ve doğrulanmamış içeriklerin kolayca dolaşıma girmesi, değer yargılarının oluşumunu etkilemektedir. Bu durum, bireylerin doğru bilgiye ulaşma ve değer temelli kararlar alma süreçlerini zorlaştırmaktadır. Snyder (2021), post-truth döneminde dezenformasyonun sistematik kullanımının, toplumsal değer sistemleri üzerindeki etkilerine dikkat çekmektedir. Bu etkiler; değer yargılarının bulanıklaşması, güvene dayalı ilişkilerin zayıflaması, manipülasyon mekanizmalarının gelişmesi, kolektif hafızanın bozulması ve demokratik değerlerin erozyona uğraması gibi konularda kendini göstermektedir.

Duygusal manipülasyon teknikleri, post-truth döneminde değer yönlendirmesinde sıklıkla kullanılmaktadır. Duygu ve karar verme süreçleri arasındaki ilişki (Bechara vd., 2000), değer tercihlerinin şekillenmesinde duygusal faktörlerin etkisini göstermektedir. Duygusal zekâ araştırmaları (Goleman, 2019), bireylerin değer yargılarının oluşumunda duygusal manipülasyona karşı farkındalığın geliştirilmesine odaklanmaktadır. Sosyal medya ortamlarında duygusal etkileşimin yoğunlaşması, manipülasyon tekniklerinin etki alanını genişletmektedir. Sosyal etki ve uyum süreçlerinin dijital platformlardaki yansımaları değerlerin duygusal manipülasyon yoluyla yönlendirilmesinde etkili olmaktadır. Bu süreçte temel sosyal etkilerin öneminin göz ardı edilmesi manipülasyon tekniklerinin etkisini güçlendiren unsurlar arasında yer almaktadır (Cialdini & Goldstein, 2004).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, post-truth çağında değerler eğitiminin dönüşümünü epistemolojik, teknolojik ve değer aktarımı boyutlarıyla sistematik bir şekilde ele almıştır. Bulgular, her boyutun kendine özgü fırsatlar ve tehditler barındırdığını, bu unsurların birbiriyle dinamik bir etkileşim içinde olduğunu göstermektedir (Tablo 2).

Epistemolojik boyutta, eleştirel düşünme ve sorgulama becerilerinin gelişimi önemli fırsatlar sunarken (Levitin, 2017; Paul & Elder, 2019), gerçeklik algısının bulanıklaşması ve değer rölativizminin yaygınlaşması temel tehditler olarak belirginleşmektedir (Baudrillard, 1994; Friedman, 2023). Bu bulgu, Wilber'in (2012) bütüncül teorisinin işaret ettiği çok boyutlu dönüşümle örtüşmektedir. Özellikle bilgi doğrulama yetkinliğinin geliştirilmesi ihtiyacı, medya ve bilgi okuryazarlığı becerilerinin değerler eğitiminin ayrılmaz bir parçası hâline gelmesini gerektirmektedir (Baytimur ve Çalışkan, 2019). Epistemolojik tehditler, bilginin üretimi ve dolaşımı süreçlerinde belirginleşmekte (Capilla, 2021), bu

Ünal, S. (2025). Değerler eğitiminin dönüşümü: Post-truth çağının sunduğu fırsatlar ve tehditler. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 492-518.
DOI. 10.51460/baebd.1594667

durum değerler eğitiminin epistemolojik temellerinin yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Baudrillard'ın simülasyon teorisi perspektifinden bakıldığında, gerçeklik ve temsil arasındaki ilişkinin değişimi, değer aktarım süreçlerini derinden etkilemektedir (Güzel, 2015).

Teknolojik boyutta, dijital öğrenme ortamlarının çeşitlenmesi ve küresel etkileşim olanaklarının artması (Ardıç ve Altun, 2017; Prensky, 2010) önemli fırsatlar sunarken, kuşaklar arası kopuklukların derinleşmesi ve iletişim engellerinin artması (Çepni, 2020; Postman, 1993) ciddi tehditler oluşturmaktadır. Bu durum, Apple ve diğerlerinin (2022) vurguladığı demokratik ve eşitlikçi teknoloji kullanımının önemini desteklemektedir. Dijital platformların eğitsel amaçlarla yeniden yapılandırılması sürecinde, değer aktarımının farklı düzeylerde gerçekleştirilmesi mümkün görünmektedir (Romrell vd., 2014). Özellikle dijital öyküleme ve interaktif materyallerin değerler eğitiminde kullanımı, öğrencilerin değer kazanımlarını destekleyici bir rol üstlenmektedir (Atıcı ve Yürük, 2017). Ancak teknolojinin toplumsal kültürü dönüştürücü etkisi (Postman, 2000) ve dijital iletişim ağlarının çok yönlü bilgi akışı (Arsenault & Castells, 2008), değerler eğitiminde yeni zorlukların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Değer aktarımı boyutunda ise, dijital etik değerlerin gelişimi ve kültürlerarası etkileşimin artması (Floridi vd., 2019; Byram, 2021) yeni fırsatlar yaratırken, dezenformasyon ve manipülasyon tekniklerinin yaygınlaşması (Cosentino, 2020; Snyder, 2021) önemli tehditler oluşturmaktadır. Bu bulgular, Herman ve Chomsky'nin propaganda modeli analizleriyle (Mullen & Klaehn, 2010) tutarlılık göstermektedir. Dijital etik değerlerin kapsamı genişlerken, siber suçlar ve etik ihlaller gibi yeni sorun alanları ortaya çıkmaktadır (Cengiz, 2021). Kültürlerarası iletişim yetkinliklerinin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi sistematik bir yaklaşımı gerektirirken (Byram, 2021), dijital platformların sunduğu etkileşim olanakları, farklı kültürel değerlerin tanınması için yeni fırsatlar sunmaktadır (James, 2014). Araştırma sonuçları, post-truth çağında değerler eğitiminin etkili olabilmesi için üç temel stratejinin önem kazandığını göstermektedir:

1. Epistemolojik farkındalıkla bütünleştirilmiş eleştirel düşünme eğitimi: Bu strateji, öğrencilerin bilgi doğrulama yetkinliklerinin geliştirilmesini ve değer temelli analiz becerilerinin güçlendirilmesini kapsamaktadır. Özellikle medya ve bilgi okuryazarlığı becerilerinin sistematik bir şekilde geliştirilmesi, gerçeklik algısının bulanıklaştığı post-truth döneminde kritik önem taşımaktadır. Bu süreçte, eleştirel düşünme etkinliklerinin epistemolojik farkındalığı artıracak unsurlarla desteklenmesi gerekmektedir.
2. Teknolojik imkânların pedagojik riskler gözetilerek kullanımı: Dijital platformların eğitsel potansiyeli, kuşaklar arası iletişim kopukluklarını ve değer aktarımındaki tutarsızlıkları minimize edecek şekilde değerlendirilmelidir. Bu strateji kapsamında; öğretmenlerin dijital yetkinliklerinin artırılması, interaktif eğitim materyallerinin pedagojik ilkeler doğrultusunda tasarlanması, kuşaklar arası iletişimi güçlendirecek dijital köprülerin kurulması ve değer aktarımında tutarlılığı sağlayacak teknolojik araçların geliştirilmesi önem taşımaktadır.
3. Manipülatif tehditlere karşı koruyucu değer eğitimi: Yeni değer alanlarının eğitim programlarına entegrasyonunda, dezenformasyon ve duygusal manipülasyon tekniklerine karşı koruyucu yaklaşımlar benimsenmelidir. Bu kapsamda; dijital etik standartların geliştirilmesi, medya manipülasyonuna karşı farkındalık eğitimleri, bilgi düzensizliklerini

tespit etme becerilerinin güçlendirilmesi ve duygusal manipülasyona karşı dirençli değer sistemlerinin oluşturulması hedeflenmelidir.

Tablo 2.
Post-truth Çağında Değerler Eğitimi: Fırsatlar ve Tehditler

Boyutlar	Fırsatlar	Tehditler
Epistemolojik Boyut	- Eleştirel düşünme becerilerinin gelişimi - Sorgulama becerilerinin güçlenmesi - Bilgi doğrulama yetkinliğinin artması - Değer temelli analiz becerilerinin gelişimi - Medya ve bilgi okuryazarlığı becerilerinin gelişimi - Dijital öğrenme ortamlarının çeşitlenmesi	- Gerçeklik algısının değişimi/bulanıklaşması - Bilgiye ulaşma süreçlerindeki belirsizlikler - Bilişsel yanılgıların artması - Değer rölativizminin yaygınlaşması - Epistemolojik yapının değişimi - Geleneksel iletişim kalıplarının bozulması
Teknolojik Boyut	- İnteraktif eğitim materyalleri kullanımı - Küresel etkileşim olanaklarının artması - Dijital platformların eğitsel amaçlı kullanımı - Eğitimin uluslararası boyut kazanması	- Kuşaklar arası kopuklukların artması - Teknoloji merkezli kültürün baskınlaşması - Değer aktarımında tutarlılık sorunu - İletişim engellerinin artması - Medya manipülasyonu ve propaganda - Dezenformasyon ve yanlış bilgilendirme - Duygusal manipülasyon teknikleri - Değerlerin sistematik yönlendirilmesi - Bilgi düzensizliklerinin artması
Değer Aktarımı Boyutu	- Yeni değer alanlarının ortaya çıkması - Dijital etik değerlerin gelişimi - Kültürlerarası değer etkileşimi - Kültürlerarası iletişim yetkinliklerinin gelişimi - Küresel vatandaşlık bilincinin artması	

Bu araştırmanın sınırlılıkları ve gelecek araştırmalara yönelik öneriler kapsamında üç temel alan öne çıkmaktadır. İlk olarak, post-truth çağında değerler eğitiminin etkililiğini ölçen deneysel araştırmaların yapılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda farklı yaş gruplarında uygulanacak değer eğitimi programlarının etkililiğinin test edilmesi, eleştirel düşünme ve epistemolojik farkındalık arasındaki ilişkinin incelenmesi ve teknoloji destekli değer eğitimi uygulamalarının sonuçlarının değerlendirilmesi alana derinlik katabilir.

İkinci olarak, kuşaklar arası değer aktarımının dijital platformlardaki dinamiklerini inceleyen boylamsal çalışmaların gerçekleştirilmesinin faydalı olacağı öngörülmektedir. Bu kapsamda dijital yerliler ve göçmenler arasındaki değer aktarım süreçlerinin analizi, teknolojik araçların kuşaklar arası iletişime etkisinin uzun vadeli incelenmesi ve değer aktarımında dijital platformların rolünün zamansal değişiminin araştırılması literatüre önemli katkılar sunabilir.

Son olarak, kültürlerarası değer etkileşiminin dijital ortamlardaki yansımalarını analiz eden karşılaştırmalı araştırmaların yürütülmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda farklı kültürlerde dijital etik anlayışının karşılaştırmalı analizi, kültürlerarası değer etkileşiminde dijital platformların rolünün incelenmesi ve küresel vatandaşlık değerlerinin dijital ortamlardaki gelişiminin araştırılması konuya yeni boyutlar kazandırabilir.

Post-truth çağında değerler eğitiminin başarısı, fırsatların ve tehditlerin doğru analiz edilmesine ve uygun stratejilerin geliştirilmesine bağlıdır. Bu süreçte eğitimcilerin, teknolojik imkânları pedagojik riskleri gözeterek kullanmaları ve manipülatif tehditlere karşı koruyucu yaklaşımlar geliştirmeleri kritik önem taşımaktadır. Araştırma sonuçları, değerler eğitiminin post-truth çağına adaptasyonunun çok boyutlu ve sistematik bir yaklaşım gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Bu adaptasyon sürecinde, epistemolojik farkındalık, teknolojik yetkinlik ve değer koruma mekanizmalarının bütünleşik bir şekilde ele alınması, eğitim sistemlerinin geleceği açısından belirleyici olacaktır.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2025), 16 (1), 492-518.

Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2025), 16 (1), 492-518.

Araştırma Makalesi / Research Paper

Kaynakça

- Açıkalın, Ş. N. ve Canbey, M. (2022). Post-truth bağlamda sosyal medya. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 57(1), 1-11. <https://doi.org/10.47998/ikad.1026154>
- Akbaba-Altun, S. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 7-18.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 7-27.
- Alp, İ. ve Levent, F. (2024). Dijital dönüşümün öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkin öğretmen görüşleri. *Journal of Turkish Studies*, 15(3), 1611-1633. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.37035>
- Apple, M., Biesta, G., Giroux, H., Heffernan, A., McLaren, P., Riddle, S., & Yeatman, A. (2022). Reflections on contemporary challenges and possibilities for democracy and education. *Education Faculty Articles and Research*. <https://doi.org/10.1080/00220620.2022.2052029>
- Baytimur, T. ve Çalışkan, S. (2019). Post-truth çağında gerçeklere sadık kalabilmek: Halkla ilişkiler için bir fırsat olarak medya ve bilgi okuryazarlığı. *Kurgu*, 27(4), 1-15.
- Bechara, A., Damasio, H., & Damasio, A. R. (2000). Emotion, decision making and the orbitofrontal cortex. *Cerebral Cortex*, 10(3), 295-307. <https://doi.org/10.1093/cercor/10.3.295>
- Bennett, J. M., & Bennett, M. J. (2004). Intercultural sensitivity. In D. Landis (Ed.), *Handbook of intercultural training* (pp. 147-165). SAGE Publications.
- Bennett, M. (1998). Intercultural communication: A current perspective. In *Basic concepts of intercultural communication: Selected readings*. Intercultural Press.
- Berger, P., & Luckmann, T. (2016). The social construction of reality. In *Social theory re-wired* (2nd ed.). Routledge.
- Berkowitz, M. W. (2011). What works in values education. *International Journal of Educational Research*, 50(3), 153-158. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2011.07.003>
- Bolat, Y. ve Kazancı, M. (2023). Eğitimde medya ve medya manipülasyonu üzerine bir inceleme: Etkileri, sonuçları ve koruyucu önlemler. *Mevzu-Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 1-28. <https://doi.org/10.56720/mevzu.1308183>
- Brookfield, S. D. (2011). *Teaching for critical thinking: Tools and techniques to help students question their assumptions* (1st ed.). Jossey-Bass.
- Buckingham, D. (2015). Defining digital literacy—What do young people need to know about digital media? *Nordic Journal of Digital Literacy*, 10(Jubileumsnummer), 21-35. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-943X-2015-Jubileumsnummer-03>
- Byram, M. (2012). Intercultural competence. In C. A. Chapelle (Ed.), *The encyclopedia of applied linguistics* (1st ed.). Wiley.
- Byram, M. (2021). *Teaching and assessing intercultural communicative competence: Revisited*. Multilingual Matters.
- Capilla, P. (2021). Post-truth as a mutation of epistemology in journalism. *Media and Communication*, 9(1), 313-322.
- Castells, M. (Ed.). (2005). *The network society: A cross-cultural perspective*. Edward Elgar Publishing.
- Cengiz, G. (2021). Siber suçlar, sosyal medya ve siber etik. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 7(3), 44-58.
- Chomsky, N. (2002). *Media control: The spectacular achievements of propaganda* (2nd ed.). Seven Stories Press.
- Cialdini, R. (2005). Basic social influence is underestimated. *Psychological Inquiry*, 16, 158-161. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1604_03
- Cialdini, R. B., & Goldstein, N. J. (2004). Social influence: Compliance and conformity. *Annual Review of Psychology*, 55, 591-621. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.55.090902.142015>
- Cosentino, G. (2020). *Social media and the post-truth world order: The global dynamics of disinformation*. Palgrave Pivot.
- Çakır, A. ve Dilci, T. (2024). Dijitalleşme, kültür ve psikoloji üçgeninde değer algısı. *Cihannüma Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2(2), 40-63.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2025), 16 (1), 492-518.

Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2025), 16 (1), 492-518.

Araştırma Makalesi / Research Paper

- Çepni, S. (2020). Eğitimde "bir adım ötesi" tartışmalarının kavramsal çerçevesini anlamak: Dijitalleşme ve insanileşme (etik ve değerler) kavramlarında denge kurma arayışları. *Fen Matematik Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, 3(2), 143-165.
- Dereli, M. D. (2019). Dinî kimliklerin siber uzamda akışkanlaşması. *İnsan ve Toplum*, 9(1), 85-116.
- Dönmezçelik, Ö. (2023). *Doğruluk-ötesi (post-truth) dönemde yalan haber (fake news) ve Covid-19 aşılı: Twitter etiketlerinde aşı karşıtı argümanlar üzerine bir sosyal ağ analizi* [Doktora tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Ellul, J. (2021). *Propaganda: The formation of men's attitudes*. Knopf Doubleday Publishing Group.
- Eroğlu, Ş. ve Çakmak, T. (2020). Post-truth dönemini anlamak: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin yeni medya araçları kapsamında bilgi bozuklukları ve doğrulama algılarının değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39, 307-325. <https://doi.org/10.30794/pausbed.682120>
- Ersöz, B. ve Kahraman, Ü. G. (2020). Bilişim çağında bilginin değişen yüzü: İnfobezite üzerine kavramsal bir inceleme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 4(2), 371-388. <https://doi.org/10.31200/makuubd.779273>
- Floridi, L. (2019). Translating principles into practices of digital ethics: Five risks of being unethical. *Philosophy & Technology*, 32(2), 185-193. <https://doi.org/10.1007/s13347-019-00354-x>
- Floridi, L., Cath, C., & Taddeo, M. (2019). Digital ethics: Its nature and scope. *The 2018 Yearbook of the Digital Ethics Lab*, 9-17. https://doi.org/10.1007/978-3-030-17152-0_2
- Forster, N. S. (2006). The analysis of company documentation. In J. P. Scott (Ed.), *Documentary research* (pp. 83-106). SAGE Publications.
- Foucault, M. (2008). Power/Knowledge. In *The new social theory reader* (2nd ed.). Routledge.
- Friedman, J. (2023). Post-truth and the epistemological crisis. *Critical Review*, 35(1-2), 1-21. <https://doi.org/10.1080/08913811.2023.2221502>
- Fuller, S. (2018). *Post-truth: Knowledge as a power game*. Anthem Press.
- Gane, N. (2001). Zygmunt Bauman: Liquid modernity and beyond. *Acta Sociologica*, 44(3), 267-275.
- Giroux, H. A. (2007). *Eleştirel pedagoji ve neoliberalizm* (B. Baysal, Çev.). Kalkedon Yayınları.
- Goleman, D. (2019). *Duygusal zekâ* (B. S. Yüksel, Çev.). Varlık Yayınları.
- Güven, A. (2020). Hakikatin yitimi olarak post-truth: Bir kavramsallaştırma denemesi. *İnsan ve İnsan*, 7(23), 20-36. <https://doi.org/10.29224/insanveinsan.577956>
- Güzel, M. (2015). Gerçeklik ilkesinin yitimi: Baudrillard'ın simülasyon teorisinin temel kavramları. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 65-84.
- Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Uyanık, G. K. ve Erdoğan, D. G. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeği: Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 408-429. <https://doi.org/10.12984/egeefd.295306>
- Hançer, E. (2022). *Hakikat sonrası çağda dijital gazetelerde etik ihlaller güvenilirlik ve itibar arasındaki ilişki üzerine bir araştırma* [Doktora tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Harsin, J. (Ed.). (2023). *Re-thinking mediations of post-truth politics and trust: Globality, culture, affect*. Routledge.
- Heider, D. (2018). Happiness and digital ethics. In *The Routledge handbook of positive communication*. Routledge.
- Herman, E. S. (2018). The propaganda model revisited. *Monthly Review*, 69(8), 42-54. https://doi.org/10.14452/MR-069-08-2018-01_4
- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: The Hofstede model in context. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 1-26. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1014>
- James, C. (2014). *Disconnected: Youth, new media, and the ethics gap*. The MIT Press.
- Kahneman, D., & Sunstein, C. R. (2005). Cognitive psychology of moral intuitions. In J.-P. Changeux, A. R. Damasio, W. Singer, & Y. Christen (Eds.), *Neurobiology of human values* (pp. 91-105). Springer.
- Kahneman, D., & Tversky, A. (1996). On the reality of cognitive illusions. *Psychological Review*, 103(3), 582-591. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.103.3.582>
- Kan, Ç. (2009). Değişen değerler ve küresel vatandaşlık eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(3), 895-904.
- Ünal, S. (2025). Değerler eğitiminin dönüşümü: Post-truth çağının sunduğu fırsatlar ve tehditler. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 492-518.
- DOI. 10.51460/baebd.1594667

- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 1(1), 68-86.
- Kesik, F. ve Bayram, A. (2015). Eğitim sisteminin eleştirel pedagoji perspektifinden bir değerlendirmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 900-923. <https://doi.org/10.17860/efd.42583>
- Keskin, A. ve İlhan, G. O. (2021). Değerler eğitime yönelik dijital çizgi roman tasarımı: "Gizemli Labirent". *Journal of Human and Social Sciences*, 4(1), 250-264. <https://doi.org/10.53048/johass.923826>
- Keyes, R. (2004). *The post-truth era: Dishonesty and deception in contemporary life*. St. Martin's Press.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
- Kirschenbaum, H. (2019). A comprehensive model for values education and moral education. *Tạp chí Nghiên cứu dân tộc*, 8, 1-15. <https://doi.org/10.25073/0866-773X/309>
- Kohlberg, L., & Hersh, R. H. (1977). Moral development: A review of the theory. *Theory Into Practice*, 16(2), 53-59. <https://doi.org/10.1080/00405847709542675>
- Kuna, M. (2005). MacIntyre on tradition, rationality, and relativism. *Res Publica*, 11, 251-273. <https://doi.org/10.1007/s11158-005-0558-8>
- Kutlucan, E., Çakır, R. ve Ünal, Y. (2019). Dijital öykü anlatımı ile verilen değerler eğitime yönelik bir eylem araştırması. *Kastamonu Education Journal*, 27(5), 2187-2202. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3388>
- Lankshear, C., & Knobel, M. (2008). *Digital literacies: Concepts, policies and practices*. Peter Lang.
- Laurillard, D. (2008). Technology enhanced learning as a tool for pedagogical innovation. *Journal of Philosophy of Education*, 42, 521-533. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.2008.00658.x>
- Laurillard, D. (2012). *Teaching as a design science: Building pedagogical patterns for learning and technology*. Routledge.
- Levitin, D. J. (2017). *Weaponized lies: How to think critically in the post-truth era*. Dutton.
- Lickona, T. (1996). Eleven principles of effective character education. *Journal of Moral Education*, 25(1), 93-100. <https://doi.org/10.1080/0305724960250110>
- Lickona, T. (2004). *Character matters: How to help our children develop good judgment, integrity, and other essential virtues*. Atria Books.
- Lovat, T., & Toomey, R. (2009). *Values education and quality teaching: The double helix effect*. Springer.
- Lovat, T., Toomey, R., & Clement, N. (2010). *International research handbook on values education and student wellbeing*. Springer.
- Lutz, C. S. (2009). *Tradition in the ethics of Alasdair MacIntyre: Relativism, Thomism, and philosophy*. Lexington Books.
- Lyotard, J.-F. (1999). *La phénoménologie*. Presses Universitaires de France.
- Makris, S. (2022, October 7). Digital virulence and post-truth in light of Baudrillard's science-fiction theory of pataphysics. *E-International Relations*. <https://www.e-ir.info/2022/10/07/digital-virulence-and-post-truth-in-light-of-baudrillards-science-fiction-theory-of-pataphysics/>
- Marshall, P. (2012). Ken Wilber on critical realism. *Journal of Integral Theory and Practice*, 7(4), 35-38.
- Martin, A. J., & Dowson, M. (2009). Interpersonal relationships, motivation, engagement, and achievement: Yields for theory, current issues, and educational practice. *Review of Educational Research*, 79(1), 327-365. <https://doi.org/10.3102/0034654308325583>
- Marwick, A. E., & Boyd, D. (2014). Networked privacy: How teenagers negotiate context in social media. *New Media & Society*, 16(7), 1051-1067. <https://doi.org/10.1177/1461444814543995>
- MacIntyre, L. (2018). *Post-truth*. The MIT Press.
- MacIntyre, L. (2021). The hidden dangers of fake news in post-truth politics. *Revue Internationale de Philosophie*, 297(3), 113-124. <https://doi.org/10.3917/rip.297.0113>
- McLuhan, M. (2008). The medium is the message. In D. Mortensen (Ed.), *Communication theory* (2nd ed.). Routledge.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Ünal, S. (2025). Değerler eğitiminin dönüşümü: Post-truth çağının sunduğu fırsatlar ve tehditler. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 492-518.
 DOI. 10.51460/baebd.1594667

- Mullen, A., & Klaehn, J. (2010). The Herman-Chomsky propaganda model: A critical approach to analysing mass media behaviour. *Sociology Compass*, 4(4), 215-229. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2010.00275.x>
- Narvaez, D., & Rest, J. (1995). Four components of acting morally. In *Moral development: An introduction* (pp. 385-400). Allyn & Bacon.
- Nicholls, B. (2017). Baudrillard in a 'post-truth' world: Groundwork for a critique of the rise of Trump. *Media Peripheries*, 16(2). <https://doi.org/10.11157/medianz-vol16iss2id206>
- Onder, O. ve Sert, G. (2023). Siber etik. In H. Dokgöz (Ed.), *Siber suçlar* (pp. 265-274). Akademisyen Kitabevi.
- Oxford Languages. (2016, November 8). Oxford word of the year 2016. <https://languages.oup.com/word-of-the-year/2016/>
- Paul, R., & Elder, L. (2019). *The miniature guide to critical thinking concepts and tools*. Rowman & Littlefield.
- Peters, M. A. (2017). Education in a post-truth world. *Educational Philosophy and Theory*, 49(6), 563-566. <https://doi.org/10.1080/00131857.2016.1264114>
- Postman, N. (1993). *Technopoly: The surrender of culture to technology*. Vintage.
- Postman, N. (2000). The humanism of media ecology. *Proceedings of the Media Ecology Association*, 1(1), 10-16.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 2: Do they really think differently? *On the Horizon*, 9(6), 1-6. <https://doi.org/10.1108/107481201110424843>
- Prensky, M. (2009). H. Sapiens digital: From digital immigrants and digital natives to digital wisdom. *Innovate: Journal of Online Education*, 5(3), 1-9.
- Rest, J. R., & Narvaez, D. (Eds.). (1994). *Moral development in the professions: Psychology and applied ethics*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Romrell, D., Kidder, L. C., & Wood, E. (2014). The SAMR model as a framework for evaluating mLearning. *Online Learning*, 18(2), 1-15. <https://doi.org/10.24059/olj.v18i2.435>
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Şendil, C. ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256. <https://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Shakir, S. A. A. (2023). *Post-truth kavramının yeni medya araçlarında bilgi doğrulama ve dezenformasyon kapsamında incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Shor, I. (2004). Education is politics: Paulo Freire's critical pedagogy. In P. McLaren & P. Leonard (Eds.), *Paulo Freire: A critical encounter* (pp. 24-35). Routledge.
- Siemens, G. (2016). Connectivism: Creating a learning ecology in distributed environments. In T. Hug (Ed.), *Didactics of microlearning: Concepts, discourses and examples* (pp. 53-68). Waxmann.
- Sismondo, S. (2017). Post-truth? *Social Studies of Science*, 47(1), 3-6. <https://doi.org/10.1177/0306312717692076>
- Snyder, T. (2021). *On tyranny graphic edition: Twenty lessons from the twentieth century* (First Edition). Ten Speed Graphic.
- Suiter, J. (2016). Post-truth politics. *Political Insight*, 7, 25-27. <https://doi.org/10.1177/2041905816680417>
- Sunstein, C. R. (2009). *On rumors: How falsehoods spread, why we believe them, what can be done*. Farrar, Straus and Giroux.
- Şirin, M. R. (2013). Çocuk ve medya: Eşitsizlikler dünyası. *İletişim ve Diplomasi*, 2, 181-187.
- Taylor, C. (1999). Two theories of modernity. *Public Culture*, 11(1), 153-174. <https://doi.org/10.1215/08992363-11-1-153>
- Tekke, A. ve Lale, A. (2021). Sosyal medyada etik, bilgi manipülasyonu ve siber güvenlik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 16(2), 44-62. <https://doi.org/10.17550/akademikincelemeler.958167>
- Tesich, S. (1992). A government of lies. *The Nation*, 254(1), 12-14.
- Toomey, R., Lovat, T., Farmer, R., Farmer, S., & Shealy, C. (2023). Values-based education for "at risk" students. In D. Rayson (Ed.), *Education, religion, and ethics: A scholarly collection* (pp. 69-89). Springer.
- Trevino, L. K., Weaver, G. R., Gibson, D. G., & Toffler, B. L. (1999). Managing ethics and legal compliance: What works and what hurts. *California Management Review*, 41(2), 131-151. <https://doi.org/10.2307/41165990>
- Türk, M. S. (2022). Medyanın gerçeklik inşası ve gerçeklik algısı. *Düşünce Dünyasında Türkiz*, 5(28), 9-32.
- Ünal, S. (2025). Değerler eğitiminin dönüşümü: Post-truth çağının sunduğu fırsatlar ve tehditler. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(1), 492-518.
- DOI. 10.51460/baebd.1594667

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2025), 16 (1), 492-518.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2025), 16 (1), 492-518.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Uçak, O. (2021). Kültürlerarası iletişimde tek kültüre doğru: Dijital kültür. *CTC 2021 Proceedings Book*, 215-230. <https://doi.org/10.17932/CTC.2021/ctc21.024>
- Uluk, M. (2018). *Yeni medyada "yalan haber" ve hakikat sonrası çağ: Doğrulama platformu olarak Teyit.org örneği üzerine bir inceleme* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Uluç, G. ve Yarcı, A. (2017). Sosyal medya kültürü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 52, 88-102.
- Vanacker, B., & Heider, D. (2012). Ethical harm in virtual communities. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 18, 71-84. <https://doi.org/10.1177/1354856511419916>
- Wardle, C. (2018). *Information disorder: The essential glossary*. Harvard Kennedy School Shorenstein Center on Media, Politics and Public Policy.
- Wilber, K. (2012). In defense of integral theory: A response to critical realism. *Journal of Integral Theory and Practice*, 7, 43-52.
- Willingham, D. (2010). Critical thinking why is it so hard to teach? *Arts Education Policy Review*, 109, 21-32. <https://doi.org/10.3200/AEPR.109.4.21-32>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M. B. ve Özgen, E. (2024). Dijitalleşme ekseninde infodemi ve bilgi düzensizlikleri. *Akademik Hassasiyetler*, 11(25), 500-529. <https://doi.org/10.58884/akademik-hassasiyetler.1435823>